

3. Дмитриев О. Уголовно-правовая характеристика торговли несовершеннолетними // Уголовное право. -2002. -№ 3. -С.14-16.
4. Курс советского уголовного права -Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1968. -Т.1.: Часть общая. -648 с.
5. Александров Ю.В., Антипов В.И. Володько Н.В. Уголовное право Украины. Общая часть: Учебник /Под ред. Клименко В.А., Мельника Н.И. -К.: Атика, 2002. -448 с.
6. Тацій В.Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве. -Харьков: Выща школа, 1988. -198 с.
7. Наумов А.В. Российское уголовное право. Общая часть: Курс лекций. -М.: Изд-во БЕК, 2000. -590 с.
8. Матишевський П.С. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник. -К.: Юрінком Інтер, 2000. -272 с.
9. Сенаторов М. Поняття потерпілого від злочину в кримінальному праві // Юридичний вісник АПН України. -2003. -№ 1. -С.202-210.
10. Панов Н.И. Способ совершения преступления и уголовная ответственность. -Харьков: Вища школа, 1982. -170 с.
11. Смитиенко В.Н. Уголовно-правовая охрана здоровья населения в СССР. -К.: Вища шк., Головное изд-во, 1989. -243 с.
12. Тацій В.Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України: Навч. посібник. -Харків: УкрЮА, 1994. -76 с.
13. Радутний О.Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання або розголошення комерційної таємниці // Право України. -2002. -№ 3. -С.100-113.
14. Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник /Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, С.Я. Лихова та ін.; За ред. П.С. Матишевського та ін. -К.: Юрінком Інтер, 1999. -896 с.
15. Коржанський М.Й. Кримінальне право України. Частина Особлива. -К.: Генеза, 1998. -592 с.
16. Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник /Відп. ред. В.І. Шакун. -К.: Правові джерела, 1998. -896 с.
17. Глушков В.А. Ответственность за преступления в области здравоохранения. -К.: Вища школа, 1987. -200 с.
18. Годфруа Ж. Что такое психология: В 2-х т. -М.: Мир, 1996. -Т.2. -376 с.
19. Рекомендация № 1046 (1986) по использованию эмбрионов и плодов человека в целях диагностики, терапии, научных исследований, промышленного использования и торговли, принятая 38-й очередной сессией Парламентской Ассамблеи Совета Европы // Права человека и профессиональная ответственность врачей в документах международных организаций. -К.: Ассоциация психиатров Украины, 1996. -С.100-102.

Надійшла до редколегії 04.12.2003

ORLEAN A.M. ЧЕЛОВЕК КАК ПРЕДМЕТ ПРЕСТУПЛЕНИЯ

Приведены новые аргументы в пользу пересмотра традиционного понятия предмета преступления и признания ним человека.

ORLEAN A.M. THE PERSON AS THE SUBJECT OF THE CRIME

New arguments for the benefit of revision of traditional concept of a subject of a crime and a recognition by it of the person are given.

О.М. ПЕРУНОВА

Національний університет внутрішніх справ

УДК 347.922

ФОРМА І ЗМІСТ ПОЗОВНОЇ ЗАЯВИ

Розглянуті вимоги, що пред'являються до форми та змісту позовної заяви у цивільному судочинстві.

Відповідно до ст.55 Конституції України кожен громадянин має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати в судовому порядку свої права і свободи від порушень та протиправних посягань.

Реалізація охоронюваних законом прав і інтересів громадян та юридичних осіб здійснюється шляхом пред'явлення заінтересованою особою позову або заяви (справи окремого провадження), скарги (справи, що вини-

кають з адміністративно-правових відносин). Звернення до суду за захистом порушеного чи оспорюваного права або охоронюваного законом інтересу повинно бути відображено у формі та змісті заяв або скарги і подано до суду у письмовій формі. Звернення до суду з усною позовною вимогою законом не передбачено.

Складання позовної заяви – це один із найважливіших етапів підготовки справи до її розгляду у суді першої інстанції. Письмова форма надає позову чіткості та відповідного характеру, дозволяє індивідуалізувати позовну заяву шляхом зазначення предмета, підстави та суб'єктів правового спору.

Позовна заява є одним із основних документів цивільної справи, яка дозволяє вести процес цілеспрямовано, постійно звіряти процесуальні дії з заявленими вимогами, вирішувати питання зміни підстави та предмета позову, збільшувати чи зменшувати розмір позовних вимог.

Виходячи зі змісту позовної заяви, аргументації правових висновків та зважаючи на правильність застосування норм матеріального права, можна судити про кваліфікацію та фахову підготовку того, хто її склав, особливо в тому випадку, коли заява була складена адвокатом чи іншим професійним юристом. Позовна заява може бути подана в канцелярію суду, особисто судді або направлена у суд по пошті. Однак слід зауважити, що особисте вручення позовної заяви судді є більш результативним, бо дає змогу відразу його проглянути, вказати на недоліки, роз'яснити, як їх можливо усунути.

Додержання процесуальної форми і змісту позовної заяви є однією з обов'язкових вимог цивільно-процесуального законодавства, що забезпечує прийняття суддею заяви та порушення ним провадження у справі.

Слід зазначити, що питання процесуальної форми та змісту позовної заяви розглядали в наукових працях такі вчені, як: Л. Орлова, Л. Дульнева, А. Добровольський [1, с.44; 2, с.3; 3, с.49]. Так, на думку Л. Орлової та Л. Дульневої, заява про порушення справи у суді повинна бути складена у певній формі, містити реквізити, прямо зазначені в законі. Дослідження Л. Орлової та Л. Дульневої розкривають зміст права на позов – громадян та організацій, зацікавлених оформленням позову у цивільних справах. Вони в доступній формі розглядають питання про початкову стадію цивільного процесу – порушення справи у суді. Автори роз'яснюють, як оформлювати позов з цивільних справ, тобто, якими повинні бути форма і зміст позову, який порядок подачі позовної заяви в суді, як усуваються недоліки позову, при яких умовах можливе друге звернення до суду, які видатки сторони несуть у суді і тощо. Ці роботи мають велике практичне значення при поданні позовної заяви до суду, для своєчасного і правильного вирішення справи, але не мають великого значення для науки цивільного процесу, де все засновано на письмових документах, де подальший нагляд з боку суду може здійснюватися тільки на підставах, письмових доказах, точно викладених у позовній заяві. Позов має бути викладено у певній формі, містити реквізити, прямо зазначені у законі. А.А. Добровольський форму та зміст позовної за-

яви розглядає більш ширше, вказуючи на демократизм цих понять та на доступність широкого використання їх на захист своїх прав та обов'язків. Крім того, він розглядає процесуальну форму як державний примус, який зобов'язує учасників спору до певної поведінки, яка в свою чергу дає змогу досягти спеціальні цілі, які є характерними для судової діяльності: по-перше, забезпечити необхідну ретельність з'ясування обставин справи; по-друге, краще гарантувати права зацікавлених у справі осіб і, по-третє, застосовувати державний примус у рамках законності. Тим самим, А.А. Добровольський робить висновок, що форма і зміст має у собі виховний вплив на маси, де зміст завжди вказує на вимоги позивача, які повинні бути реалізовані, тобто одержати належний захист у суді.

Таким чином, праці та погляди цих вчених дозволяють зробити висновок, що такі категорії матеріалістичної діалектики, як форма і зміст складають нерозривну єдність, у якій зміст грає визначальну роль. Дослідження форми не може проводитись у відриві від його змісту. Загальнотеоретичні аспекти процесуальної форми та змісту позовної заяви дають змогу зробити висновок, що формування цих понять продовжується дотепер.

Деякі аспекти, зв'язані з позовною заявою, у своїх працях розглядають В.А. Кройтор, А.Р.Куницин та інші [4, с.5; 5, с.121]. Їх роботи, насамперед, присвячені здебільшого позовній заяві, як засобу порушення цивільної справи, коли він утілений у зазначеній для нього законом формі – позовній заяві. Ці роботи, перш за все, розглядають аспект письмової форми позовної заяви, яка направляється до суду згідно тих реквізитів, які зазначаються у законі.

Предметом нашої статті будуть вимоги щодо форми та змісту позовної заяви, оскільки тільки при додержанні цих вимог позовна заява може бути належним засобом початку судової діяльності, спрямованої на захист суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів громадян або юридичних осіб [6, с.310].

Позовна заява – це встановлена законом форма звернення до суду за судовим захистом та за вирішенням спору про право цивільне. Додержання процесуальної форми і змісту позовної заяви є однією з обов'язкових вимог цивільно-процесуального законодавства, що забезпечує прийняття суддею заяви та порушення ним провадження у справі. Перелік основних складових позовної заяви, яка подається до суду в письмовій формі, передбачений ст.137 ЦПК України. Вона повинна містити в собі: назву суду, до якого подається заява; точну назву позивача і відповідача, їх місце проживання або знаходження, а також назву представника позивача, коли позовна заява подається представником; зміст позовних вимог; виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги; зазначення доказів, що стверджують позов; зазначення ціни позову; підпис позивача або його представника з зазначенням часу подання заяви.

Позовна заява про розірвання шлюбу повинна містити в собі відомості про рік народження кожного з подружжя,

про наявність неповнолітніх дітей, їх прізвище, ім'я та по батькові, при кому з батьків вони перебувають і пропозиції щодо участі подружжя в утриманні і вихованні дітей після розірвання шлюбу. В позовну заяву може бути також включено вимогу про поділ спільного майна подружжя.

До позовної заяви додаються письмові докази, а якщо позовна заява подається представником позивача – також довіреність чи інший документ, що стверджує повноваження представника.

Слід мати на увазі, що процесуальним законом не передбачені способи і технічні засоби, які можуть бути застосовані при складанні позовної заяви. Хоча нам відомо, що вона може бути викладена машинописним текстом чи написана від руки. Спосіб виготовлення тексту являє собою зміст письмового волевиявлення чи повідомлення. Реквізити тексту визначають структуру його змісту. Текст письмового документу повинен повно, вірно і зрозуміло виражати волю чи певну інформацію суб'єкта даної процесуальної дії. Недоліками тексту є його неповнота, неточність, і незрозумілість. До зовнішнього виду тексту теж пред'являються певні вимоги. Письмовий текст не повинен мати закреслювань, виправлень, підчисток і дописів [7, с.16].

Засіб виготовлення тексту не впливає на зміст висловлювання у письмовій формі повідомлень чи волевиявлення, закон не визначає обов'язкових засобів письмового тексту. Текст кожного процесуального повідомлення чи волевиявлення може бути виготовлений машинописним способом.

Вважаємо, що як і при встановленні вимог до викладення апеляційної скарги, апеляційного подання прокурора (ст.293 ЦПК України), необхідно ст.137 ЦПК України доповнити положенням про те, що “позовна заява викладається чітким машинописним текстом”. Це, на наш погляд, узаконить ще одну з процесуальних форм позовної заяви на рівні з письмовим текстом, що в свою чергу у майбутньому полегшить роботу судді, враховуючи те, що в наш час у судовій практиці все більш питому вагу займають письмові документи, вироблені машинописним текстом. “На стадії прийняття позовної заяви до провадження суд не вправі давати важкочитаному тексту власну інтерпретацію. Визнання тексту таким, що важко читатися або нерозбірливим залежить від судової оцінки, заснованій на критеріях загальної культури діловодства” [8, с.162].

Таким чином позовна заява з важко читаним і перебірливим текстом повинна підлягати поверненню через недотримання позивачем вимог процесуальної форми позовної заяви (ст.139 ЦПК України).

Стаття 9 ЦПК України закріплює правило, згідно з яким судочинство у суді провадиться українською мовою або мовою більшості населення певної місцевості. Дотримання вимог письмової форми позовної заяви, яка подається до суду, також цілком логічно передбачає складання позовної заяви українською мовою або мовою більшості населення даної місцевості, хоча законодавець прямо не

вказує на це у ЦПК України. Виходячи з цього, виникає питання, на якій мові до позовної заяви додаються письмові докази, а якщо позовна заява подається представником позивача – також довіреність чи інший документ, що стверджує повноваження представника. Оскільки ст.9 ЦПК України формулює незаперечні правила, вони кваліфікуються як принцип мови судочинства, що застосовується на всіх стадіях цивільного процесу [6, с.28].

Тому вважаємо, що необхідно доповнити ст.137 ЦПК України положенням, що “Позовна заява та документи, які додаються до неї, складаються українською мовою, або мовою більшості населення”. Недотримання вимог, які пред'являються до письмової форми позовної заяви є підставою для повернення позовної заяви, згідно зі ст.139 ЦПК України.

Особи, які можуть бути представниками сторін і третіх осіб, визначені в статтях 111 і 112 ЦПК України. Документи, що стверджують повноваження представників на ведення справи в суді, перелічені у ст.113 ЦПК України. Оформлення довіреності на ведення справи здійснюється в порядку, передбаченому ст.114 ЦПК України. Права представника на вчинення ним процесуальних дій суді визначено ст.115 ЦПК України. Особа, якому видана довіреність, зобов'язана особисто здійснювати ті дії, на які вона уповноважена.

На наш погляд, ст.113 ЦПК України необхідно доповнити таким положенням: “Оригінали документів, зазначені у цій статті, або оформлені належним чином копії з них, приєднуються судом до справи”. Приєднувати до позовної заяви не завірену світлокопію, а також довіреність, яка містить зміни і доповнення, є порушенням і повинно вестися до повернення позовної заяви згідно зі ст.139 ЦПК України. Це положення, на нашу думку, зменшить імовірність потрапляння до суду незаконної довіреності, яка може не бути законним повноваженням представника сторін і третіх осіб на ведення справи в суді. Це, як гадаємо, полегшить роботу суддів щодо ствердження повноважень цих представників.

Склавши позовну заяву з дотриманням форми і змісту, необхідно додати до неї копії заяви відповідно до кількості відповідачів. Суддя також може затребувати і копії всіх доданих документів (ст.138 ЦПК України). Вимоги частини першої ст.138 ЦПК не поширюються на позовні заяви в трудових справах і в справах про відшкодування здоров'я чи втратою годувальника. Недодержання встановлених ст.137 і 138 ЦПК України вимог, а також несплата державного мита тягне за собою наслідки, передбачені ст.139 ЦПК України. Суддя постановляє ухвалу про залишення заяви без руху і надає строк для виправлення недоліків. Якщо позивач у встановлений строк не виконає вимог суду, заява вважається неподаною з дня первісного її подання. Суддя може також прийняти рішення про відмову в прийнятті заяви з підстав, передбачених процесуальним законом, про що постановляє мотивовану ухвалу.

Крім встановленої форми позовної заяви, ст.137 ЦПК

Україні пред'являє ряд вимог, які стосуються її змісту.

Позовна заява повинна вказувати найменування суду, до якого вона подається. Така вимога цивільного процесуального закону не є надмірною формальністю. Вказівка на найменування суду у позовній заяві свідчить про позиції позивача з приводу адресної спрямованості позову. При відсутності найменування суду в тексті позовної заяви суд не може визначити адресну спрямованість позову за записом на поштовому листі.

У позовній заяві повинна бути вказана точна назва позивача і відповідача, їх місце проживання або перебування, а також назва представника позивача, коли позовна заява подається представником. Відсутність хоча б однієї з цих відомостей у справі є підставою для повернення позовної заяви.

Позовна заява повинна містити позовні вимоги, які складають предмет позову, що необхідно насамперед, для вирішення питання про підвідомчість спору суду, про прийняття або про відмову в прийнятті зустрічного позову. Слід зазначити, що відповідно до ст.103 ЦПК позивач має право змінити предмет позову.

У позовній заяві мають бути викладені обставини, якими позивач обґрунтовує свої вимоги (підстави позову). У сукупності з назвою позивача та відповідача і змістом позовних вимог це дозволяє зробити висновок про тотожність позовів та визначити предмет доказування. Крім того, відповідно до ст.103 ЦПК позивач має право змінити підстави позову. Якщо вони не будуть визначені у заяві, це зробити буде неможливо. Під такими обставинами розуміються юридичні факти, які визначають виникнення спірних правовідносин, міру цивільно-правової відповідальності.

Позовна заява без вказівки на обставини, на яких базується позовна заява, підлягає поверненню.

Позовна заява має містити зазначення доказів, якими позивач обґрунтовує свої вимоги. Висновки, які ґрунтуються на доказах, зроблені без урахування існуючих доказів, тягнуть до скасування судового рішення як необґрунтованого. Суду треба з'ясувати наявність у позовній заяві посилань на докази, які підтверджують позов. Істинність висновків суду залежить перш за все від якості зібраних доказів, вони не повинні викликати сумнівів у своїй достовірності. Достовірність доказів повинна визначатися якістю джерела, із якого витікають дані щодо факту, який досліджується. Такі відомості установлюються перш за все письмовими доказами (документами), нарівні з речовими доказами, у висновках експертів, показаннями свідків, поясненнями осіб, які беруть участь у справі.

Різні засоби доказування мають різну доказову силу. Так, наприклад, важко показаннями свідка заперечити відомості, які закріплені і належним чином оформлені у документі. Право вибору як доказів, так і засобів доказування закон залишає за особою, яка бере участь у справі.

У позовній заяві вказується ціна позову, що має значення для визначення розміру державного мита по майнових спорах. Якщо позовна заява заявлена в іноземній валюті, позивачу необхідно вказати в позовній заяві гривне-

вий еквівалент. Відсутність гривневого еквіваленту матиме наслідки, заявлені у ст.139 ЦПК України.

Аналіз вимог змісту позовної заяви дає можливість зробити певні пропозиції щодо вдосконалення чинного процесуального законодавства. Процес відшукування правової норми, на наш погляд, повинен починатися для суду з моменту вирішення судом питання про право на пред'явлення позову, причому початковими даними будуть обставини, які є у позові. Вважаємо, що необхідно доповнити ст.137 ЦПК наступним положенням: "У позовній заяві повинні бути вказані вимоги позивача з посиланням на закон та інші нормативно-правові акти. Це дасть змогу суду більш правильно уявити характер спірних правовідносин і остаточно вивчити обставини справи. Отже, законність судового рішення цілком залежить від правильного виявлення правової норми, яку суд застосує у судовому рішенні.

Якщо під позовною заявою у цивільному процесі розуміють вимоги, які мають матеріально-правовий характер, що засновані на юридичних фактах, заявлених у установленому цивільно-процесуальним законом порядку, то предмет і підстави позову виступають двома його основними складовими частками. Сама матеріально-правова вимога складає предмет позову. Заміна однієї спірної матеріально-правової вимоги іншою означає заміну предмету позову. Право визначати та змінювати предмет чи підставу позову належить тільки позивачу. Суд не має права змінювати предмет або підставу позовних вимог за своєю ініціативою. Навпаки, в обов'язки суду входить розгляд позову за тим предметом і з тих підстав, які заявлені.

Якщо суд не перевірить усі доводи позивача, то одне чи кілька підстав заявленого позову залишаться без розгляду. Судове рішення в цьому випадку має бути скасоване, тому що воно не засновано на всебічному і повному з'ясуванні обставин справи. Відсутність в позовній заяві матеріально-правової вимоги чи правових підстав спричиняє повернення позовної заяви.

Цивільним законодавством встановлена підсудність розгляду справ, тобто розмежування компетенції між окремими ланками судової системи. Тому при складанні заяви чи скарги необхідно визначитися з підсудністю даної справи. Питання про підсудність цивільної справи вирішується суддею одноосібно при прийнятті заяви. Якщо суддя встановить у момент прийняття заяви, що справа не підсудна даному суду, то він відмовляє в прийнятті такої заяви (ст.132 ЦПК) і повертає її позивачеві разом з мотивованою ухвалою про причини відмови. У разі, якщо позовну заяву надіслано поштою, суддя також повинен постановити ухвалу і повідомити заявника та направити позов до іншого суду, за винятком випадків, передбачених ст.133 ЦПК України.

Відсутність переліку документів, доданих до позовної заяви, звіреного канцелярії суду з фактичним їх існуванням, не дає змоги здійснювати належний облік документів, які надходять на адресу суду, що з певністю не дозволяє визначити факт їх передачі з позовною заявою.

Вважаємо необхідним додати у ст.137 ЦПК України

положення: “в позовній заяві повинна бути вказівка на перелік прикладених документів”, це у свою чергу полегшить працю суддів і канцелярії суду.

Прикладені оригінальні платежі повинні підтвердити факт сплати держмита не тільки в встановленому розмірі, а і в встановленому порядку.

Таким чином, проведений аналіз питань щодо форми та змісту позовної заяви дозволяє зробити висновки, які допоможуть більш чітко з'ясувати правові вимоги цього процесуального документа. Додержання процесуальної форми і змісту позовної заяви є однією з обов'язкових вимог цивільно-процесуального законодавства, що забезпечує прийняття суддею заяви та порушення ним провадження у справі. Належне оформлення позовної заяви як за формою так і за змістом служить, перш за все, інтересам позивача. Позивач повинен ясно і чітко формулювати свої вимоги, обґрунтовувати їх нормами права і юридичними фактами, представляти документи та інші докази по справі.

Дотримання позивачем вимог, які пред'являються до позовної заяви, дуже важливі для процесуальної діяльності, оскільки форма і зміст позовної заяви є елементами процесуального режиму, дотримання якого необхідно для своєчасного і безперешкодного розгляду заявленого спору.

Дослідження і вдосконалення у подальшому позовної заяви, як форми звернення до суду за судовим захистом має дуже велике значення для забезпечення охорони прав і свобод громадянина та юридичної особи. Подальше вдосконалення ст.137 ЦПК, України, на наш погляд, поменшить недоліки по зверненню позивача до суду, що в свою чергу полегшить працю суддів. І оскільки скарга на дії чи

бездіяльність суб'єктів оскарження за формою та змістом повинна відповідати вимогам, встановленим статтями 137 і 138 ЦПК України, вважаємо, що ці зміни, які запропоновані у законодавство, приведуть до перспективного вдосконалення позовної заяви, а також ще одного процесуального документа, такого, як скарга.

ЛІТЕРАТУРА

1. Орлова Л.М. Как предъявить иск в суде. –Минск: Изд-во БГУ, 1979. –80 с.
2. Дульнева Л.А. Предъявление иска в суде. –М.: Юрид. лит., 1966. –65 с.
3. Добровольский А.А. Исковая форма защиты права (Основные вопросы учения об иске). –М.: Изд-во Моск. ун-та, 1965. –154 с.
4. Кройтор В.А. Защита прав и интересов в суде: Науч.-практ. пособие. -Харьков: Эспада, 2002. –528 с.
5. Куницын А.Р. Образцы судебных документов /Отв. ред. Ю.Д. Северин. -М.: Юрид. лит., 1987. –336 с.
6. Цивільний процесуальний кодекс України: Наук.-практ. коментар /За ред. В.В. Комарова. -Харків: Одиссей, 2001. –703 с.
7. Корнилов В.Н. Принципы устности и письменная форма процессуальных действий в советском гражданском процессе: Автореф. дис... юрид. наук. –М., 1975. –23 с.
8. Фурсов Д. Форма и содержание искового заявления // Хоз-во и право. –1996. -№ 7. –С.161-174.

Надійшла до редакції 11.12.2003

ПЕРУНОВА Е.Н. ФОРМА И СОДЕРЖАНИЕ ИСКОВОГО ЗАЯВЛЕНИЯ

Рассмотрены требования, которые предъявляются к форме и содержанию искового заявления в гражданском судопроизводстве.

PERUNOVA E.N. THE FORM AND THE CONTENTS OF THE STATEMENT OF CLAIM

Requirements which are showed to the form and the contents of the statement of claim in civil legal proceedings are considered.

УДК 355.233+355.358(477)

С.Ю. ПОЛЯКОВ

Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ КАДРІВ У СИСТЕМІ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ДЛЯ УЧАСТІ У МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЯХ

Із аналізу проблем підготовки українських військових кадрів для участі в операціях у складі миротворчих контингентів у різних країнах, а також досвіду співробітництва з НАТО, визначено деякі обов'язкові організаційно-правові заходи в системі військової освіти України для забезпечення фахової підготовки офіцерського складу на рівні, який відповідає стандартам НАТО.

Актуальність проблеми підготовки військових кадрів для участі в миротворчих операціях обумовлена